

<https://coth.ui.ac.ir/?lang=en>

Journal of Comparative Theology

E-ISSN: 2322-3421

Document Type: Research Paper

Vol. 14, Issue 1, No.29, Spring & Summer 2023 pp.137-150

Receive: 01/11/2022

Accepted: 20/08/2023

Evaluation and Criticism of the Approach to the Author in the Hermeneutics of Eric Hirsch's Objectivism with an Emphasis on the Interpretative View of Allameh Tabatabai

Khadijeh Ahmadi Bighash *

Assistant Professor, Department of Quran and Hadith, Faculty of Humanities, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran
Kh.ahmadi@modares.as.ir

Abstract

The current research aims to answer the question of how the hermeneutics of Eric Hirsch's objectivism can be criticized and evaluated based on the criteria of the author in Allameh Tabatabai's interpretive theory. A descriptive-analytical investigation of the hermeneutic view of Eric Hirsch's objectivism shows that Hirsch, with his belief in the meaning and purpose of the author, and paying special attention to the stability of meaning and preventing the interference of the interpreter's mental world in understanding the meaning of the work, stands against interpretive subjectivism and its consequences such as pluralism and relativism. He presents the approach to the author based on criteria such as emphasis on the author, the ability to determine the meaning, and the distinction between the meaning of the text and the reaction of the interpreter. The criticism and evaluation of his view in the interpretive theory of Allameh Tabatabai indicates that although Hirsch uses these criteria in his approach to the author in order to preserve the role and meaning of the author, he calls for a quantitative and qualitative expansion of the understanding of the text and the work without limitations. However, his author-centered point of view leads to limitations in understanding the text, wrong perceptions mixed with deviations in interpretation, or the loss of the author's intention.

Keywords: Understanding the Text, Eric Hirsch, Allameh Tabatabai, Objective Hermeneutics, Emphasis on the Author.

Introduction

Hermeneutics is the science of understanding and interpretation, which has faced many disputes and conflicts in its history, and theorists' opinions on the mission of hermeneutics and its scope have been widely different. Among the theoreticians of this knowledge, is the American Eric Hirsch, who has made a significant contribution to the evolution of hermeneutics. By criticizing the foundations of philosophical hermeneutics,

*Corresponding author

Ahmadi Bighash, K. (2023). Evaluation and criticism of the approach of the observer to the author in the hermeneutics of Eric Hirsch's objectivism With emphasis on the interpretative view of Allameh Tabatabai. *Comparative Theology*, 14(29), 137-150.

2322-3421© University of Isfahan

This is an open access article under the CC BY-NC-ND/4.0/ License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

<https://doi.org/10.22108/COTH.2023.135600.1769>

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.20089651.1402.14.29.9.5>

Eric Hirsch emphasizes the author's understanding and interpretation and points out the necessity of having rules and criteria in the author's interpretation, under which the correctness and validity of the interpretations can be guaranteed and various interpretations can be measured. Criticism and evaluation of the criteria of the approach to the author in Hirsch's view in the interpretive theory of Allameh Tabatabai indicates that in discovering the meaning of the text, one cannot be satisfied only with understanding the meaning by the text or the commentator, because the purpose of interpretation is to understand the meaning conveyed by the author. Hirsch, by presenting his criteria in the approach to the author, believes that the meaning conveyed by the author is fixed and comprehensible to others.

Materials and Methods

The present descriptive-analytical study aims to answer the question of how the criteria of the approach to the author in the hermeneutics of Eric Hirsch's objectivism can be criticized and evaluated in the interpretive theory of Allameh Tabatabai. In this study, library sources were used for data collection.

Research Findings

The results of the study showed that although Hirsch has tried to express the meaning of the text in the context of the author's intention by considering the author, the criticism and evaluation of his opinion with the perspective of the author in the interpretive theory of Allameh Tabatabai reveals an objectivist hermeneutic. Hirsch creates limitations in the understanding of the author's meaning. He emphasized the author as his first criterion, and the understanding of all elements is based on the understanding of the author, in such a way that it is not possible to understand the meanings without the author. But Allameh Tabatabai, in addition to emphasizing the author, considers other elements, including relying on the text, to be effective in understanding the meaning. The ability to determine dogmatism in the expression of meaning is another criterion of Hirsch in the approach to the author, which indicates the existence of a definite and common meaning. Hirsch's dogmatic thinking and determination of meaning are such that some important issues, such as meta-rational ones, in discovering and creating meaning are neglected.

The criterion of distinguishing between the meaning of the text and the reaction of the commentator is another criterion of Hirsch in the approach to the author because the reaction of the commentator to the topic of discussion creates another type of meaning that may be against the intended meaning of the author. Allameh Tabatabai believes that due to the indeterminacy of the meaning for each author, it is not possible to distinguish between the meaning of the text and what each author presents in the text. By preserving the text, the teachings of *the Holy Quran* have the ability to be universal and as a guidance program.

Discussion of Results and Conclusions

Criticism and evaluation of the criteria of the approach to the author in Hirsch's view in the interpretive theory of Allameh Tabatabai indicate that in discovering the meaning of the text, one cannot be satisfied only with the understanding of the meaning by the text or the commentator, because the purpose of interpretation is to understand the meaning conveyed by the author. Hirsch believes that the meaning of the author is fixed and comprehensible to others. In this way, the meaning is divided into two conscious and unconscious parts. The conscious meaning is the meaning that the author pays attention to and intends when composing the text, but the unconscious meaning is not the intention of the author, but the mentality and environmental conditions the interpreter is involved in it. Therefore, Hirsch understands the meaning of the author including his conscious intention and will. Thus, the unconscious meaning, although plays a role in understanding the author's meaning, is not known.

ارزیابی و نقد رویکرد ناظر به مؤلف در هرمنوتیک عینی‌گرایی اریک هرش با تأکید بر دیدگاه تفسیری علامه طباطبایی

خدیجه احمدی بیغش*، استادیار گروه قرآن و حدیث، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران
kh.ahmadi@modares.ac.ir

چکیده

پژوهش حاضر در صدد پاسخگویی به این سؤال است که هرمنوتیک عینی‌گرایی اریک هرش، چگونه بر اساس معیارهای ناظر به مؤلف نظریه تفسیری علامه طباطبایی نقد و ارزیابی می‌شود. بررسی تو صیفی تحلیلی دیدگاه هرمنوتیکی عینی‌گرایی اریک هرش نشان می‌دهد او با اعتقاد به مراد و مقصود مؤلف و توجه ویژه به ثبات معنا و جلوگیری از دخالت دنیای ذهنی مفسر در فهم معنای اثر، در مقابل ذهنی‌گرایی تفسیری و پیامدهایی چون تکثرگرایی و نسبیست‌ایستاده و رویکرد ناظر به مؤلف، خود را بر اساس معیارهایی چون تأکید بر مؤلف، قابلیت تعیین معنا، تمایز میان معنای متن و واکنش مفسر ارائه می‌دارد. نقد و ارزیابی دیدگاه او بر مبنای نظریه تفسیری علامه طباطبایی حکایت از آن دارد که با وجود آنکه هرش این معیارها را در رویکرد ناظر به مؤلف خویش به سبب حفظ نقش و مراد مؤلف، گسترش کمی و کیفی فهم از متن و اثر بدون محدودیت خواستار بوده، دیدگاه مؤلف‌محوری او منجر به محدودیت‌هایی در فهم متن، برداشت‌های غلط و آمیخته با انحراف در تفسیر یا از میان رفتن مراد مؤلف شده است.

واژه‌های کلیدی

فهم متن، اریک هرش، علامه طباطبایی، هرمنوتیک عینی‌گرا، تأکید بر مؤلف

* مسؤل مکاتبات

احمدی بیغش، خدیجه. (۱۴۰۲). ارزیابی و نقد رویکرد ناظر به مؤلف در هرمنوتیک عینی‌گرایی اریک هرش با تأکید بر دیدگاه تفسیری علامه طباطبایی، *الهیات تطبیقی* ۱۴ (۲۹)، ۱۳۷-۱۵۰.

طرح مسئله

هرمنوتیک دانش فهم و تفسیر است که در تاریخ پر فراز و نشیب خود با اختلافات و تعارضات زیادی مواجه بوده و آرای نظریه‌پردازان در رسالت هرمنوتیک و قلمرو آن تفاوت گسترده‌ای داشته است؛ تا جایی که برخی متعلق و قلمرو این فهم را متون مکتوب یا مطلق فعالیت‌های ارادی و اختیاری انسان یا حتی مطلق واقعیات هستی دانسته‌اند (گس‌دال و رمبرگ، ۱۳۹۴: ۱۳). اریک هرش آمریکایی از جمله نظریه‌پردازان این دانش است که در تحوّل و تکامل هرمنوتیک سهم بسزایی داشته است (گروندن، ۱۳۹۱: ۱۹۸-۱۹۹). اریک هرش با انتقاد به پایه‌های هرمنوتیک فلسفی، بر مقوله فهم و تفسیر مؤلف، تأکید و به ضرورت وجود ضوابط و معیارهایی در تفسیر مؤلف اشاره می‌کند که در سایه آن بتوان درستی و اعتبار تفاسیر را تضمین کرد و به سنجش برداشت‌های مختلف پرداخت (گس‌دال و رمبرگ، ۱۳۹۴: ۴۳). هرش عقیده دارد در تفسیر متن، دو برداشت مستقل از یکدیگر وجود دارد: نخست معنایی که از واژگان متن دریافت می‌شود؛ دیگری شواهد آن معنایی در دورانی که آن اثر تفسیر می‌شود (واعظی، ۱۳۹۷: ۴۷۴-۴۷۵). در هر دوی این برداشت‌ها، معنا وابسته به مؤلف و برداشت او از متن خواهد بود.

نقد و ارزیابی معیارهای رویکرد ناظر به مؤلف در دیدگاه هرش براساس نظریه تفسیری علامه طباطبایی حکایت از آن دارد که در کشف معنای متن، نمی‌توان صرفاً به برداشت معنا از جانب متن یا مفسر اکتفا کرد؛ زیرا هدف از تفسیر فهم مراد مؤلف و دستیابی به مراد او از طریق متن بوده است؛ در حالی که هرش با ارائه معیارهای خود در رویکرد ناظر به مؤلف معتقد است مراد مؤلف ثابت و فهم‌پذیر برای دیگران هم هست؛ بدین صورت که معنا به دو بخش خودآگاه و ناخودآگاه تقسیم می‌شود. معنای خودآگاه معنایی است که مؤلف هنگام انشای متن به آن توجه دارد و آن را قصد می‌کند؛ اما معنای ناخودآگاه، مقصود مؤلف نیست، بلکه ذهنیت و

شرایط محیطی مفسر در آن دخالت دارد. پس هرش مراد مؤلف را اعم از مقصود و اراده خودآگاه او می‌داند؛ بنابراین، معنای ناخودآگاه معلوم نیست و چون نقش جدی در فهم مراد مؤلف دارد، آن معنا را نیازمند تفسیر می‌داند تا علاوه بر ارائه تفسیری معتبر، معنای ناخودآگاه هم به خوبی ارائه شود (هرش، ۱۳۹۵: ۷۵).

اهمیت این نقد و ارزیابی بدان روست که گرچه هرش تلاش کرد با در نظر گرفتن مؤلف، معنای متن را در چارچوب مراد مؤلف بیان دارد، نقد و ارزیابی نظر او با دیدگاه ناظر به مؤلف در نظریه تفسیری علامه طباطبایی آشکار می‌دارد که هرمنوتیک عینی‌گرای اریک هرش در فهم مراد مؤلف، محدودیت‌هایی را ایجاد می‌کند؛ زیرا معیارهای ناظر به مؤلف نظریه تفسیری علامه طباطبایی با اشراف بر متن و مفسر، نزدیک‌شدن به مراد مؤلف را مقدور می‌کند و کارآمدی نظریه تفسیری را به‌عنوان امری نسبی در پویایی و مانایی یک نظریه منجر می‌شود و به مفسر کمک می‌کند با در نظر گرفتن چارچوب معنا در مراد متن و مؤلف، منظومه فکری و معین نیز پیدا کند.

نوشتار حاضر با روش تو صیفی‌تحلیلی می‌کوشد به این پرسش پاسخ دهد که معیارهای رویکرد ناظر به مؤلف در هرمنوتیک عینی‌گرایی اریک هرش چگونه براساس نظریه تفسیری علامه طباطبایی نقد و ارزیابی می‌شود. در زمینه دیدگاه هرمنوتیکی هرش یا نظریه تفسیری علامه طباطبایی، مکتوبات بسیاری به رشته تحریر درآمده‌اند، از جمله:

- مقاله «بررسی امکان و ضرورت کشف قصد مؤلف با تأکید بر هرمنوتیک هرش» نوشته احمد عزیزخانی (۱۳۹۹). نویسنده در گام اول، آرای اریک هرش در نقد هرمنوتیک فلسفی را نقد و بررسی کرده و در گام بعدی به امکان و حتی ضرورت بازآفرینی قصد مؤلف در آرای او پرداخته است تا از این رهگذر، علم هرمنوتیک به‌مثابه ابزاری کارآمد برای فهم متون مقدس معرفی شود.

هرمنوتیست‌های معاصر که از مبانی چون فهم و تفسیر، معنا و معناداری، معنی و دلالت در هرمنوتیک خویش بهره برده است، نام می‌برد و بدون ورود رویکرد هرمنوتیکی هرش، هدف اصلی فهم هرمنوتیکی را از دیدگاه او درک مقصود نویسنده برای ساختن رابطه‌ای میان هدف نویسنده و تفسیر، برای به دست آوردن اعتبار در تفسیر، بررسی کرده است.

- مقاله «تفسیر المیزان علامه محمدحسین طباطبایی و نظریه هرمنوتیکی اریک. د. هریش» نوشته حسین پورفرج (۱۳۹۳). نویسنده بدون ورود در رویکرد خاصی، مبانی دیدگاه هرمنوتیکی هرش در باب متن و فهم آن را بررسی کرده است؛ اما درباره علامه به بیان روش ایشان در تفسیر آیات قرآن اشاره داشته و هدفش از طرح این دو دیدگاه در کنار هم را بیان اشتراکات فراوان میان دیدگاه علامه و هرش مطرح کرده است؛ حال آنکه مبنا و روش این دو تفاوت‌های اساسی نیز با یکدیگر دارند.

- مقاله «نظریه فهم متن شلایر ماخر و نقد اصول فقهی آن» نوشته مسعود فیاضی (۱۴۰۰). نویسنده عینیت‌گرایی و مؤلف‌محوری در فهم متن، از دیدگاه شلایر ماخر را به عنوان یکی از مهم‌ترین هرمنوتیست‌های تعیین‌گرا که عینیت معنای متن را به مراد مؤلف می‌داند، بررسی کرده و ایده راهبردی شلایر ماخر برای فهم مراد مؤلف را که بازتولید روان‌شناختی فردیت مؤلف توسط مفسر است، براساس مبانی اصولیون نقد و ارزیابی کرده است.

- رساله دکتری با عنوان «بررسی تحلیلی، انتقادی مبانی هرمنوتیکی اریک هرش با نظر به آرای علامه طباطبائی» نوشته هادی صادقی، دانشگاه ادیان و مذاهب اسلامی (۱۳۹۷). نویسنده به بررسی انتقادات بنیادین هرش به پایه‌های هرمنوتیک فلسفی و تأکيدات هرش بر اعتباربخشی تفسیر، مدلل بودن هرمنوتیک عینی‌گرای او در دستگاه فکری و مبانی هرمنوتیکی پرداخته است. همچنین، با بیان دیدگاه هرش درباره اصول معرفت‌شناسی، زبان‌شناسی، و منطقی هرمنوتیک دیلتای، با تمایز میان معنا و

- مقاله «چیستی تفسیر، تأویل، ظاهر و بطن قرآن از نگاه علامه طباطبایی و ابوزید» نوشته مینا شمخی (۱۳۹۷). نویسنده به مقایسه مفاهیمی که در فهم متن مؤثرند مانند چیستی تفسیر و تأویل در فهم ظاهر و باطن آیات قرآن از دیدگاه علامه و ابوزید پرداخته است.

- مقاله «نقد و ارزیابی هرمنوتیک فلسفی گادامر براساس معیارهای ناظر به مفسر با تأکید بر دیدگاه‌های تفسیری علامه طباطبایی (ره)» نوشته خدیجه احمدی بیغش (۱۴۰۱). در این مقاله، نقد و بررسی آرای گادامر براساس نظریه تفسیری علامه طباطبایی، درخصوص میزان دخالت پیش‌داوری‌ها در فهم متن پردازش شده و همچنین، تلاش شده است تا ارتباط و نزدیکی میان این دو دیدگاه درباره استفاده از پیش‌دانسته‌ها تبیین شود.

- مقاله «هرمنوتیک هرش و دانش تفسیر» نوشته محمد بهرامی (۱۳۷۹). نویسنده شرح می‌دهد که هرش طرفدار هرمنوتیک رمانتیک است که همانندی‌ها و تفاوت‌هایی با دانش تفسیر دارد؛ بدین معنا که هرش هر متن ادبی را دارای یک معنی و یک دلالت می‌داند؛ فهم و تفسیر مربوط به معنی است و داوری و نقد مربوط به دلالت آن متن خواهد بود.

- مقاله «فهم و تفسیر در نگاه علامه طباطبایی (نگاهی مقایسه‌ای با هرمنوتیک)» نوشته محمد بهرامی (۱۳۹۱). مقایسه به معنای فهم و تفسیر و فهم‌پذیری و تفسیرپذیری آیات قرآن پرداخته، روش و هدف تفسیر آیات قرآن را از دیدگاه علامه مورد بررسی قرار داده و نتیجه گرفته است که فهم و تفسیر مدنظر علامه، بیشترین همانندی را با هرمنوتیک کلاسیک و بیشترین تفاوت را با هرمنوتیک فلسفی دارد.

- مقاله «مقایسه فهم و تفسیر علامه طباطبائی و هرمنوتیک هرش» نوشته مهدیه زاهدی (۱۳۹۹). نویسنده دیدگاه علامه درباره فهم‌پذیر بودن قرآن را برای دست یافتن به تفسیر درست از آیات مطابق با مقصود اصلی آنها شرح داده است. درمقابل، هرش را به عنوان یکی از

تفسیر در مقدمه تفسیر المیزان حاصل می‌شود که عبارت است از: «بیان معانی آیات و کشف مقاصد و مدالیل آیات قرآن» (طباطبایی، ۱۴۱۲ق، ج ۱: ۴-۵)، یا: «کشف و بیان مراد قرآن از مدلول‌های لفظی آیات» (همان، ج ۳: ۴۳)؛ بنابراین، از دیدگاه علامه، بیان معنای متن، به‌تنهایی تفسیر متن محسوب نمی‌شود (همان، ج ۳: ۷۶)؛ بلکه عنوان تفسیر وقتی صادق می‌شود که فهم از متن و واژگان آن برآید تا کشف مقصود مؤلف ایجاد شود (طباطبایی، ۱۴۱۲ق، ج ۳: ۷۶-۷۷).

در این تحقیق، مراد از نظریه تفسیری علامه طباطبایی، آرای علامه در تفسیر متن در آثار مختلف ایشان است که به صرف متن اکتفا نکرده‌اند؛ بلکه تمامی مستندات و قرائن لازم در تفسیر متن را در نظر گرفته و سپس به بیان مراد از متن پرداخته‌اند.

۳.۱. هرمنوتیک عینی‌گرای اریک هرش^۲

اندیشه‌های هرمنوتیکی هرش (۲۰۱۷-۱۹۲۸) متفکر برجسته و معاصر آمریکایی، پس از هایدگر و گادامر و در برابر آنها بحث و بررسی و گاه نقد شد. در اندیشه هرش، هر متنی، یک معنا و یک دلالت یا مصداق دارد (احمدی، ۱۳۸۹ش: ج ۲: ۵۹۳). هرش از موضوع مهارت فهمی و تشریحی در بیان مفهوم یک متن استفاده می‌کند (Hirsch, 1967: 16-17؛ هوی، ۱۳۸۵: ۸۴). مراد هرش از مهارت فهمی آن است که مفسر معنای متن را براساس اصطلاحات و واژگان متن بیان دارد؛ از این رو، شناخت مؤلف نیز در فهم بهتر متن مؤثر است (احمدی، بابک، ۱۳۸۹ش: ج ۲: ۵۹۲)؛ زیرا اگر مفسر بخواهد معانی واژگان را که مقصود مؤلف است دریابد، باید از حوزه الفاظ، خارج و به قلمرو تفسیر یا تأویل وارد شود. در مرحله تفسیر است که مفسر از اصطلاحات و واژگان بیشتری سود می‌برد و خود را محدود به اصطلاحات و واژگان موجود در متن نمی‌کند؛ بنابراین، در این مرحله اختلاف تفاسیر و تأویل‌ها ظهور می‌یابد.

معناداری، معنا را ناظر به متن و معناداری را خارج از چارچوب متن و بیان‌کننده نوعی رابطه بین معنا و طرز تلقی و واکنش فرد شمرده است. در این راستا با کمک گرفتن از برخی از دیدگاه‌های علامه طباطبایی تلاش کرده است نظرات هرش در نقد هرمنوتیک فلسفی را تبیین کند. و نگاه‌های بی‌شمار دیگر؛ اما این پژوهش در صدد آن است هرمنوتیک عینی‌گرای اریک هرش را در رویکرد ناظر به مؤلف براساس نظریه تفسیری علامه طباطبایی، نقد و ارزیابی کند تا در سایه آن میزان تأثیر کارآمدی این معیارها در فهم متن و اثر، از دیدگاه علامه طباطبایی و هرش، آشکار شود.

۱. مفهوم‌شناسی

مهم‌ترین مفاهیم این تحقیق عبارت‌اند از:

۱.۱. مفهوم رویکرد ناظر به مؤلف

برخی از نظریه‌پردازان فهم متن یا اثر را منوط به فهم متن و معنایی بیان می‌دارند که متن می‌تواند در حال حاضر برای ما داشته باشد؛ در حالی که برخی دیگر نیت مؤلف را هدف و معنای نهایی متن یا اثر می‌دانند؛ یعنی هر اثر یا متن معنایی دارد که براساس مراد ذهن مؤلف آن، پایه ریزی می‌شود و این رویکرد را ناظر به مؤلف می‌نامند (احمدی، ۱۳۸۹ش، ج ۲: ۵۳۵)؛ بنابراین، برای دستیابی به مراد مؤلف، لازم است مفسر معیارهایی را برای دستیابی به مراد استعمالی و واقعی مؤلف در نظر گیرد که این معیارها با توجه به فهم‌ها، دانش‌ها و گرایش‌هایی گوناگون متفاوت خواهند بود. هرچند کشف «نیت» مؤلف کاری دشوار باشد، ناممکن نیست. معنای متن همان معنایی است که مؤلف آگاهانه با نیتی خاص ایجاد می‌کند و مراد مؤلف حتی می‌تواند ضابطه شناخت و سنجش تأویل درست نیز قرار گیرد (پالمر، ۱۳۹۸ش: ۷۰).

۲.۱. مفهوم نظریه تفسیری علامه طباطبایی

مفهوم نظریه تفسیری علامه، از تعریف ایشان درباره

دارد. معنای دوم، معنای ناخودآگاه است که مقصود مؤلف نیست. هرش معنای مراد مؤلف را اعم از مقصود و اراده خودآگاه مؤلف می‌داند. او هر دو معنای خودآگاه و ناخودآگاه را فهم‌پذیر از متن می‌داند؛ بدین صورت که معنای اول یعنی خودآگاه را می‌توان به مؤلف نسبت داد؛ اما معنای دوم یعنی ناخودآگاه معنایی است که ذهنیت و شرایط محیطی مفسر در آن دخالت دارد (هرش، ۱۳۹۵: ۱۰۲).

به‌طور کلی، هرش تفسیری را معتبر می‌داند که هم معنای خودآگاه را منتقل کند و هم معنای ناخودآگاه را؛ زیرا معنای ناخودآگاه نیز متعلق به گونه فهم درونی متن است. پس لازم است ابتدا معنای مدنظر نویسنده و مؤلف حدس زد شود و در مرحله بعد درستی یا نادرستی آن ارزیابی شود. برای حدس هم، او تأکید می‌دارد باید معیارهایی لحاظ شوند تا معنای ناخودآگاه به دست بیاید و با معنای خودآگاه مقایسه شود.

۲. ارزیابی رویکرد ناظر به مؤلف در دیدگاه هرمنوتیکی

هرش

هرش از نظریه‌پردازان برجسته طرفدار قصد یا التفات مؤلف است. این نظریه هرش را می‌توان نقطه عطفی در مقابل نظریه ★ مرگ مؤلف (۱) رولان بارت و دیگران دانست که مؤلف را منشأ متن، منبع معنا و تنها شخص صاحب صلاحیت برای تفسیر متن نمی‌داند؛ به گفته بارت، زبان سخن می‌گوید نه نویسنده و تولد خواننده باید به قیمت مرگ نویسنده تمام شود؛ از این رو، متن را می‌توان به دست خواننده فعال درهم شکست (بارت، ۱۳۷۷: ۱۶۹). از دید هرش، تأکید بر قصد مؤلف مغایرتی با امکان تفسیرهای متعدد از یک متن ندارد؛ مشروط بر آنکه همه آنها در چارچوب معنایی قرار داشته باشند که مؤلف اجازه می‌دهد؛ زیرا او با جدادانستن ذهن مؤلف از اثر، مخالف بوده و هرمنوتیک عینی‌گرایی خویش را بر مبنای معیارهایی

به باور هرش، تفاسیری که مفسران از متن ارائه می‌دهند، به‌ضرورت با یکدیگر ناسازگار نیستند؛ زیرا «همه تفاسیر در عین اختلافاتی که دارند، از یک پیش‌فرض برخوردارند و آن فهم مشترک از متن است» (هوی، ۱۳۸۵: ۸۴). هرش در هرمنوتیک عینی‌گرایی خویش - که در مقابل هرمنوتیک ذهنی‌گرا قرار داشت و موجب تکثرگرایی و ایجاد نسبیّت در فهم متن می‌شد - بیان می‌دارد برای فهم معنای متن باید مراد مؤلف فهمیده شود؛ یعنی اگر معنای متن معین نباشد، مخاطب متن نمی‌تواند باز تولیدی داشته باشد و معنایی که مؤلف قصد کرده است، تصور کند؛ بنابراین، بازتولید معنا آنگاه امکان‌پذیر است که برای آن معنا قابلیت تعیین فرض شود. قابلیت تعیین نیز وقتی است که معنا قابلیت بازتولید را داشته باشد (هوی، ۱۳۸۵: ۸۴). در اندیشه هرش، هنگامی یک متن کارکردی در قلمرو هرمنوتیک دارد که موضوع آن تنها معنای لفظی متن نباشد (Hirsch, 1967: 16-17). این نوع برداشت اریک هرش سبب شد نظریه هرمنوتیکی وی به نظریه‌های تفسیری متون اسلامی نزدیک شود؛ اما همچنان تفاوت‌های اساسی وجود دارد.

بنابراین، هرش در هرمنوتیک عینی‌گرایی خود به‌منظور دستیابی به معنای درست و معتبر در تفسیر، معتقد است دسترسی ما تنها به تفسیر فعلی و متعین از متن است و تفسیرهایی که بعداً توسط مفسران ایجاد می‌شود، هرگز قابل دسترس ما نیست؛ از این رو، با غیاب معرفت فعلی و یقینی می‌توان به معرفت احتمالی مؤلف از تفسیر متن که بعداً مفسر ایجاد می‌کند، دست یافت.

به عبارت دیگر، هرش مراد مؤلف را ثابت می‌داند؛ بنابراین، برای دیگران هم به همان صورت اولیه فهم‌پذیر است. معنای مراد مؤلف به دو بخش خودآگاه و ناخودآگاه تقسیم می‌شود؛ معنای نخست، معنای خودآگاه است که مؤلف هنگام انشای متن، آن را قصد می‌کند و به آن توجه

ارائه کرده است که از دیدگاه او موجب کارآمدی فهم از متن می‌شود (Hirsch, 1967: 79).

ارزیابی و نقد معیارهایی که اریک هرش در رویکرد ناظر به مؤلف نظریه عینی‌گرایی خود ارائه کرده، براساس نظریه تفسیری علامه طباطبایی، عبارت است از:

۱.۲. تأکید بر مؤلف

هرش در رویکرد عینی‌گرا قصد مؤلف را معیاری معتبر برای فهم معرفی می‌کند؛ به گونه‌ای که بدون آن هرگز نمی‌توان اطمینان به معنای متن داشت. او دست یافتن به معنای محتمل را هدف از تفسیر بیان می‌کند. در واقع هرش معنای مؤلف را نیازمند یک ساخت قبلی از معنا و فهم خود از متن را با مؤلف مرتبط می‌داند که بدون در نظر گرفتن مؤلف فهم متن ممکن نخواهد بود؛ زیرا حتی به‌طور ساختگی هم نمی‌توان عمل تأویل معنای لفظی متن را از ادراکات و تصورات ذهنی و احکام دیگر ناظر به مؤلف جدا کرد؛ زیرا هدف از تفسیر و تأویل، رسیدن به قصد مؤلف است و مفسر نیز ادراکات و تصورات ذهنی خود را برای رسیدن به این هدف به‌کار می‌گیرد (Hirsch, 1967: 140).

هرش معتقد است باید معنای ناخودآگاه مدنظر مؤلف حدس زده شوند؛ از این رو، مفسری موفق است که در تلاش برای حدس بهتر کشف معنا باشد. گرچه او سعی کرده است کشف معنای ناخودآگاه را قاعده‌مند بیان دارد، قاعده‌مندی آن مانند مرحله خودآگاه نیست و کسی هم نتوانسته است برای آن ضابطه ایجاد کند؛ زیرا همان‌گونه که از نام آن پیداست، معنای ناخودآگاه بوده که حتی ممکن است تحت اختیار و کنترل مؤلف نیز نباشد. هرش در مرحله سنجش فهم‌ها، فهمی از معنا را درست می‌داند که با احتمالات بعدی نقض نشود؛ زیرا اگر فهمی توسط فهم دیگر ابطال شود، فهم جدید معتبر خواهد بود.

- **نقد معیار «تأکید بر مؤلف» براساس دیدگاه علامه طباطبایی**

در ارزیابی و نقد مبنای معرفت‌شناسی هرش در

معیار تأکید بر مؤلف، براساس دیدگاه علامه طباطبایی باید گفت اینکه بیان می‌دارد معنای ناخودآگاه که از راه‌های گوناگون حاصل می‌شود، به‌همراه معنای خودآگاه که ظهور کلمات است، مراد مؤلف را تشکیل می‌دهد، سؤالاتی را به دنبال می‌آورد؛ از قبیل اینکه آیا معنای ناخودآگاه در معنای خودآگاه دخالت دارد یا خیر. در اینجا بحث مراد جدی و مراد استعمالی به میان می‌آید که معنای ناخودآگاه می‌تواند قرائنی باشد که معنای خودآگاه را هم تحت تأثیر قرار می‌دهند؛ یعنی تأکید بر مؤلف، با گزاره‌های زیر تبیین‌پذیر است:

الف) درک مراد جدی مؤلف، غرض اصلی تفسیر متن است و شناخت معنا و ساختار متن با هدف دستیابی به نیت و قصد مؤلف انجام می‌پذیرد.

ب) متن برآیند شخصیت، ذهن و نگرش مؤلف است. مفسر حق مداخله بشری در ذهنیت سازی برای مؤلف را ندارد و تنها وظیفه‌اش، کشف معنای اراده‌شده در ذهن مؤلف خواهد بود که در نمادهای زبانی متن ظهور یافته است (تنکابنی، ۱۴۱۱ق: ۳۳ - ۳۴).

با توجه به آنکه نظریه تفسیری علامه طباطبایی عبارت است از: «بیان معانی آیات و کشف مقاصد و مدالیل آیات قرآن» (طباطبایی، ۱۴۱۲ق، ج ۱: ۴-۵)، پس، از دیدگاه علامه، معنای متن یعنی فهم متن از واژگان آن به‌منظور کشف مقصود مؤلف (طباطبایی، ۱۴۱۲ق، ج ۳: ۷۶-۷۷).

در واقع بیان علامه طباطبایی در تبیین رویکرد ناظر به مؤلف به این منوط است که مراد و مقصود مؤلف باید دنبال شود تا هدف تفسیر، یعنی بیان معنای متن، محقق شود. بنابر دیدگاه علامه، مناقشه در کشف قصد مؤلف به‌عنوان هدف تفسیری، آن‌گونه که هرش بیان داشته است، نمی‌تواند فهم بهتر از مراد مؤلف را ایجاد کند. او معیار در وضع و کاربرد اسامی و الفاظ توسط مؤلف را غایت و فایده‌ای می‌داند که از مصادیق خارجی عائد او می‌شود (طباطبایی، ۱۴۱۲ق، ج ۲: ۳۱۵؛ ج ۱: ۱۰).

به عبارت دیگر، معیار تأکید بر مؤلف در دیدگاه علامه

۲.۲. قابلیت تعیین معنا

رویکرد عینی‌گرایی هرش قابلیت تعیین معنا را شرط لازم معنای متن می‌داند؛ زیرا اگر معنا امری نامتعیین باشد، عقلاً اشتراک‌پذیر نیست (Weberman, 2000: 45) و بدون آن اعتباری در تأویل رخ نمی‌دهد (Hirsch, 1967: 45). به عبارت دیگر، در صورت وابسته‌بودن معنای متن به مفسر، فهم‌های متفاوت و معنای غیر متعین مبتنی بر یک تلقی روان‌شناختی از معنا ایجاد می‌شود. تلقی روان‌شناختی از معنا یک امر تجربی نیست؛ بلکه دلیل وجود معانی مختلف فرآیند ذهنی مؤلف است؛ از این روست که دنیای ذهنی هر فردی با دنیای ذهنی فردی دیگر مختلف می‌شود (همان: ۳۲-۳۳). اعتقادات عینی‌گرایانه هرش، او را بیش از حد به سوی جزم‌اندیشی و تکیه بر مسلمات عقلی کشاند (هوی، ۱۳۷۸ش: ۹۴-۹۵). پایه اصلی براهینی که هرش برای اثبات اولویت فهم، بر توضیح تفسیری متن ارائه می‌کند، تو سل به مسلمات عقلی است نه رجوع به دلایل تجربی و عملی.

- نقد معیار «قابلیت تعیین معنا» براساس دیدگاه

علامه طباطبایی

ارزیابی و نقد این معیار براساس نظریه تفسیری علامه طباطبایی در رویکرد ناظر به مؤلف نشان می‌دهد قابلیت تعیین معنا موجب از بین رفتن مراد و هدف مؤلف می‌شود. تفسیر و تبیین هر متن و اثری همواره نیازمند قرائن مختلف متصل و منفصل است.

در توضیح این مطلب باید گفت علامه در مواضع مختلف تفسیر *المیزان* دیدگاهی دارد که البته به واسطه آن دیدگاه، برخی به غلط، ایشان را متهم به قرآن‌بسندگی نیز کرده‌اند؛ برای نمونه، ایشان در مقدمه *المیزان* می‌فرماید: «وحاشا ان یكون القرآن تیبانا لكل شیء و لایكون تیبانا لنفسه... و کیف یكون القرآن هدی و بینة و فرقاناً و نوراً مبینا للناس فی جمیع ما یحتاجون و لایکفیهم فی احته یاجهم الیه (الی القرآن) وهو الاشد الاحتیاج...»

طباطبایی که با در نظر داشتن متن ایجاد می‌شود، در باب وضع و کاربرد الفاظ توسط مؤلف، تأثیری عمیق در نحوه برداشت علامه از مفردات، مدلول استعملی واژگان و به تبع آن، عبارات و آیات قرآن داشته است (طباطبایی، ۱۴۱۲ق، ج ۱۴: ۱۲۹-۱۳۰؛ ج ۱۷: ۷؛ ج ۱۳: ۵۴).

بنابر آنچه از تحلیل معیارهای ناظر به مؤلف در دیدگاه هرش براساس نظریه تفسیری علامه طباطبایی مطرح شد، باید گفت هرش نتوانسته است در تحلیل‌های گوناگون خود تأثیر معنای ناخودآگاه در معنای خودآگاه را به دقت تبیین کند؛ زیرا او ملاک درستی معنای ناخودآگاه را تفاسیر گونه‌های درونی متن می‌داند که مشترک میان فهم مفسر و مؤلف بوده است و امکان فهم معنای متن را نیز میسر می‌سازد؛ اما سؤال این است که آیا واقعاً گونه‌های درونی متن بین مؤلف و مفسر یکسان است. قطعاً این‌گونه نیست؛ زیرا در رویکرد ناظر به مؤلف، فهم همه امور براساس فهم مؤلف است و به‌تنهایی امکان فهم معنای ناخودآگاه و نسبت آن به مؤلف وجود ندارد.

همچنین، بیان هرش که معتقد است هر تفسیر جدیدی که ایجاد می‌شود، تفسیر قبلی خود را باطل می‌کند و بدون شک تفسیر جدید صحیح‌تر از تفسیر قبلی است، این سؤال را به دنبال خواهد داشت که اگر ملاک، همخوانی با گونه درونی فهم باشد، تمامی تفاسیر با گونه درونی فهم هماهنگ می‌شوند و در این صورت، تفسیر احسن هرگز ایجاد نمی‌شود.

اما علامه طباطبایی در رویکرد ناظر به مؤلف در نظریه تفسیری‌اش، صرفاً بر مؤلف‌محوری تأکید ندارد؛ بلکه تأکید بر مؤلف را در کنار تکیه بر متن و ضوابط متنی مدنظر می‌گیرد. گرچه علامه به صورت مستقل و مستقیم، بر رویکرد «تأکید بر مؤلف» تأکید نکرده، در مواضع گوناگون، تصریحاتی بر محوریت قصد مؤلف بیان داشته که نظریه تفسیری ایشان را کارآمد و ماندگار کرده است. در واقع علامه معتقد است تنها در سایه کشف مراد مؤلف است که معنای متن، آشکار و هدف تفسیر محقق می‌شود.

(طباطبایی، ۱۴۱۲ق، ج ۱: ۸۴). علامه همواره تأکید دارد قرآن را باید با تدبر در خود آن تفسیر کرد تا به مراد مؤلف آن، که خداوند است، دست یافت؛ زیرا قرآن تبیان برای همه امور و نور و هدایت است و شایسته نیست آن را با کمک چیزهای دیگر فهمید.

از این رو، روش ایشان، آوردن آیات دیگر در فهم یک آیه است؛ اما از دیدگاه علامه، این امر ملازم آن نیست که از روایات استفاده نشود؛ بلکه از بیانات ایشان در چگونگی تفسیر و روش علمی ذیل آیات برداشت می‌شود که روش ایشان قرآن به قرآن است؛ یعنی قرآن خود را تبیان برای همه چیز دانسته و قدر متیقن آن هم دانستی‌های مربوط به دین است. پس حسبنا کتاب الله یعنی ما در فهم جزئیات دین و فروع محتاج روایات و سایر قرائن و مستندات نیز هستیم؛ زیرا هر چیزی را که خداوند خواسته است به وسیله قرآن به بندگان تفهیم کند، با کنار هم گذاشتن آیات به دست می‌آید و هر کلامی در فهم خود نیازمند قرائن و مستندات متصل، منفصل و ... است. روش عملی علامه در تفسیر المیزان برای کشف مراد مؤلف یعنی خداوند، به کار بردن تمام قرائن و سپس تفسیر آیات با آیات دیگر، گویای عدم قرآن بسندگی ایشان است.

برای نمونه، علامه در تفسیر کلام خداوند در آیات قرآن از قرینه سنت مقطوع و عقلی بهره می‌برد و آن را حجت می‌داند. او معتقد است با بررسی سنت، پیچیدگی‌های آیات برطرف شده و تنافی ظاهری بین آیه و روایت دفع شده است و امکان تعارض واقعی بین سنت مقطوع و احکام قرآن وجود نخواهد داشت؛ بنابراین، علامه زمانی در تفسیر آیات بر سنت اعتماد می‌کند که مفید قطع و یقین باشد، اما «اخبار موثوق الصدور» یا «اخبار غیر محفوف به قرائن مفید علم» را فقط در احکام عملی استنادپذیر دانسته است؛ اما در تفسیر آیات اگر این‌گونه روایات، موافق قرآن باشند، برای تأیید معانی مستنبط از آیات، از آنها بهره گرفته می‌شود و گرنه رد می‌شوند. احادیث حاکی از عرض اخبار بر قرآن نیز بر این

روش تأکید دارند (طباطبایی، ۱۴۱۲ق، ج ۱: ۲۶۲). ایشان هنگام تفسیر قرآن، در سنت معصومین (ع) سیری طولانی و عمیق داشتند. از یک سو، اگر در بین سنت معصومان (ع) دلیل یا تأییدی وجود داشت، از آن با عنوان استدلال و استمداد بهره می‌برد (همان، ج ۱: ۲۴۰-۲۴۲؛ ج ۸: ۱۴۱). از سوی دیگر، اگر دلیل یا تأییدی در روایات وجود نداشت، به گونه‌ای آیه محل بحث را تفسیر می‌کند تا با سنت قطعی در تضاد و تناقض قرار نگیرد؛ زیرا تباین قرآن و سنت یعنی افتراق این دو حبل ممتد الهی که هرگز جدایی‌پذیر نیستند: «لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ» (ابن حنبل، ۱۴۱۶ق، ج ۳: ۱۴). همچنین، علامه با تبحری که در تفسیر داشت، به گونه‌ای آیات را تفسیر می‌کرد که با هیچ دلیل قطعی عقلی مخالف نباشد و هر وجه یا احتمالی که با موازین قطعی عقلی در تناقض بود، باطل می‌دانست؛ زیرا تناقض عقل و وحی را، هم عقل قطعی مردود می‌داند و هم وحی الهی باطل می‌شمارد؛ برای مثال، علامه روایت سبب نزول ذیل آیات: «... فَقَالَ إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ يُؤْتَرُ. إِنَّ هَذَا إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ ...» (مدرثر، ۲۴-۲۵) را به دلیل عدم موافقت با الزامات عقلی نمی‌پذیرند؛ زیرا این قبیل روایات اتهامات ناروایی مانند: کاهن، ساحر، مجنون، و ... را که مشرکین به پیامبر اکرم (ص) وارد کرده‌اند بیان داشته‌اند؛ در حالی که پذیرش سبب نزول این آیه برخلاف آیات قرآن، الزامات عقلی و سنت قطعی است (طباطبایی، ۱۴۱۲ق، ج ۲۰: ۷۰). به‌طور کلی، در کنار کتاب، سنت قطعی، شواهد تاریخی و ... به‌عنوان قرائن عقلی و نقلی کارآمد، ناظر به مؤلف متن هستند که حکمشان از مصادیق احکام عقلی و نقلی صریح است (همان، ج ۵: ۲۵۹).

بنابراین، در ارزیابی و نقد رویکرد مؤلف‌محور هرش باید گفت او وجود یک آگاهی عینی و عقلی را امری ضروری می‌داند؛ زیرا تفاسیر گوناگون باید ناظر به معنای متعین و مشترک باشند (همان: ۸۰، Kalle, 2009: 76-77). قابلیت تعین معنا و شدت جزم‌اندیشی و تکیه بر

87-8): از این رو، هرش بر این باور است که معنای لفظی متعین، نیازمند کشف اراده مؤلف بوده (Hirsch, 1967: 47-48) و مؤلف، معنای لفظی را از طریق نشانه‌های زبانی که ابزاری برای انتقال معنای لفظی مورد قصد مؤلف در هر زمان و مکانی است، می‌فهمد.

- نقد معیار «تمایز معنای متن با واکنش مفسر»

براساس دیدگاه علامه طباطبایی

ارزیابی و نقد معیار تمایز میان معنای متن و واکنش مفسر در رویکرد ناظر به مؤلف اریک هرش، براساس نظریه تفسیری علامه طباطبایی نشان می‌دهد گرچه ممکن است در برخی ابعاد صحیح به نظر رسد، قطعاً محدودیت‌هایی را در فهم معنای متن یا اثر، ایجاد و فهم آنها را با مشکل مواجه می‌کند. علامه کشف معنای متن توسط مفسر را براساس شباهت با دیگر افراد، محیطها، زمانها و زمینه‌ها ممکن می‌داند؛ برای مثال، ایشان معارف الهی در متن قرآن را فراگیر در تمامی دورانها و اعصار می‌دانند و آموزه‌های آن را مناسب برای همه شئون زندگی بشر و با هدف هدایت افراد می‌داند؛ به همین دلیل است که حتی رسالت پیامبر اسلام (ع) نیز در این راستا فراگیر شده است. بر این اساس، بهره‌مندی از آن مخصوص عصر یا افراد خاص نبوده است و تاریخ‌مند و عصری نیست؛ بلکه معارف آن در تمام دورانها انطباق‌پذیر بر تمامی موضوعات جدید در جهت هدایت بشر است (همان، ج ۱۷: ۳۴۷).

به‌طور کلی، پذیرش تمایز میان معنای متن و واکنش مفسر در دیدگاه علامه طباطبایی، انحصارات ایجاد شده در رویکرد ناظر به مؤلف در دیدگاه هرش را ندارد؛ زیرا با در نظر گرفتن عناصر مؤثر در هر عصر و زمانی، کارایی و کارآمدی معارف قرآن در هر تمامی اعصار مشخص می‌شود و کتاب هدایت بودن آن، آشکار و فرابخشی، دعوت‌ها و خطاب‌های قرآن را شامل می‌شود (همان، ج ۷: ۵۲). این معیار در رویکرد ناظر به مؤلف، سبب عمل به دستورات و تعالیم این دین الهی شده و همه آحاد بشری را در بر گرفته است؛ اما به معنای در نظر نگرفتن مراد

مسلمات عقلی در دیدگاه اریک هرش موجب می‌شود از برخی مباحث و مسائل فراعقلی غفلت شود؛ از این رو، شناخت معنای ثابت و فرازمانی، یک شناخت یقینی نیست؛ بلکه شناختی محتمل است که می‌تواند در عین حال صحیح باشد.

علامه طباطبایی با تمسک به معیارهایی که در رویکرد ناظر به مؤلف خویش در نظریه تفسیری‌اش ارائه می‌کند، احتیاج انسان به تشخیص مقدمات عقلیه حقه، از مقدمات باطله و سپس تمسک به آنچه حق است را همان احتیاجی دانسته که انسان را در تشخیص آیات و اخبار محکمه، از آیات و اخبار متشابه و سپس تمسک به آنچه محکم است یاری می‌کند (طباطبایی، ۱۴۱۲ق، ج ۵: ۲۵۵). همین توجه ایشان موجب کارآمدی نظریات تفسیری وی و گسترش کلام الهی در فهم معارف والای آن خواهد شد.

۳.۲. تمایز میان معنای متن و واکنش مفسر

هرمنوتیک عینیت‌گرا دستیابی به معنای متن را نیازمند یک ساخت قبلی و عمل فهم خود از متن را با مؤلف مرتبط می‌داند (Hirsch, 1967: 140). هرش معتقد است واکنش مفسر نسبت به یک متن در زمان‌های مختلف متفاوت است؛ یعنی اگر مفسر واکنش خود را با معنایی که به تأویل می‌برد یکی دانست، دچار اشتباه می‌شود؛ زیرا واکنش مفسر به موضوع بحث نوعی دیگر از معنا را ایجاد می‌کند که ممکن است خلاف معنای مدنظر مؤلف باشد. پس میان معنای متن و واکنش مفسر تمایز وجود دارد. «معنای لفظی» برای هر متنی یکی است؛ ولی معنای تفسیری می‌تواند در هر زمانی متعدد و متفاوت باشد؛ زیرا هر مفسری متن را از منظر خاص خود تفسیر می‌کند (Hirsch, 1967: 38-39; Gadamer, 2004: 296).

بنابراین، اگر معنای لفظی متن تغییرپذیر باشد و به‌واقع نیز تغییر کند، دیگر هیچ معیاری برای یافتن معنای واقعی مؤلف از میان انبوه معانی موجود ندارد (Hirsch, 1967: 251). اینجاست که اراده مؤلف در تعیین معنای متن نقش ایفا می‌کند (Hirsch, 1967: 27-28; Gadamer, 2004).

اجتماعی، همراه با الگوگیری از فرهنگ و زبان قرآن را منجر شود.

نتیجه

نتایج و یافته‌های پژوهشی این تحقیق در ارزیابی و نقد دیدگاه هرمنوتیک عینی‌گرای اریک هرش در رویکرد ناظر به مؤلف، براساس نظریه تفسیری علامه طباطبایی در این رویکرد عبارت است از:

۱. رویکرد ناظر به مؤلف، هر اثر را دارای معنایی می‌داند که براساس مراد ذهن مؤلف آن چینش شده است؛ زیرا مؤلف معنای متن را آگاهانه و با هدفی خاص ایجاد کرده است. پس کشف مراد استعمالی یا جدی مؤلف براساس معیارهای کارآمد، گرچه سخت، ممکن و مقدور است.

۲. هرمنوتیک عینی‌گرای هرش، قصد مؤلف را به‌عنوان معیاری معتبر برای فهم می‌داند و برای آن معیارهایی را در نظر می‌گیرد که وجه تمایز دیدگاه هرمنوتیکی او با سایر نظریه‌پردازانی است که قائل به مرگ مؤلف بودند.

۳. هرش تأکید بر مؤلف را نخستین معیار خود در رویکرد ناظر به مؤلف بیان داشته و فهم همه امور بر فهم مؤلف استوار بوده است؛ به گونه‌ای که امکان فهم معانی بدون مؤلف وجود ندارد؛ اما علامه طباطبایی علاوه بر تأکید بر مؤلف، عناصر دیگر از جمله تکیه بر متن را نیز مؤثر در فهم معنا می‌داند؛ زیرا با مجموع این عناصر، مراد مؤلف از تفسیر، آشکار و هدف تفسیر محقق می‌شود.

۴. قابلیت تعیین و جزم‌اندیشی در بیان معنا، معیار دیگر هرش در رویکرد ناظر به مؤلف است که حکایت از وجود معنای متعین و مشترک است. جزم‌اندیشی و تعیین معنا نزد هرش به گونه‌ای است که از برخی مسائل مهم در کشف و ایجاد معنا همچون مباحث فراعقلی غفلت می‌شود.

۵. علامه طباطبایی با اعتقاد به رویکرد قرآن به قرآن در نظریه تفسیری خویش، به صرف آیات اکتفا نمی‌کند؛ بلکه پس از در نظر گرفتن قرائن و مقدمات گوناگون،

مؤلف یا حذف مراد مؤلف نیست. علامه معتقد است مؤلف در وضع معانی برای الفاظ، بدون در نظر گرفتن تصورات و پندارهای خارج از موضوع‌له که درباره آن واژه در ذهن مخاطبان اولیه شکل گرفته، آن لفظ را لحاظ کرده و تعمیم داده است؛ یعنی مؤلف حتی با به کار بردن همان واژه در ترکیب‌های جدید، ذهن توده مردم را از توهّمات و پندارهایی که در میان مردم اعصار گذشته وجود داشته و سبب وضع اولیه آن واژه شده است، پیرایش می‌کند (طباطبایی، ۱۴۲۱ق، ج ۱۳: ۵۳).

بنابراین، ارزیابی و نقد معیار تمایز میان معنای متن و واکنش مفسر اریک هرش بر مبنای نظریه تفسیری علامه طباطبایی حاکی از آن است که با نامتعیّن بودن معنا نزد هر مفسر نمی‌توان بین آنچه معنای متن است و آنچه هر مفسر از متن ارائه می‌دهد (که شاید معنای متن نباشد)، تمایز قائل شد؛ برای مثال، اگر دو مفسر در معنای متن با هم اختلاف نظر داشتند، نمی‌توان تفاسیر آنها را براساس معنای متن سنجید؛ زیرا متن قابلیت ارائه چندین معنا را دارد؛ از این رو، باید فهم هر دو مفسر را درست دانست؛ زیرا هر مواجهه با متن خلق یک معنای جدید بوده و هیچ معیاری برای تعیین اعتبار هر یک از آنها وجود ندارد. وقتی نتوان بین دو تفسیر مختلف، تفسیری را معتبر دانست، متن هیچ معنایی در بر نخواهد داشت.

علامه طباطبایی در رویکرد ناظر به مؤلف در نظریه تفسیری‌اش، تمایز میان معنای متن و واکنش مفسر در رویکرد ناظر به مؤلف را حکایت از اکملیت و جامعیت اهداف، اغراض و زبان و فرهنگ متن قرآن و به عبارت دقیق‌تر، جهان‌شمولی معارف و مفاهیم والای آن برای تمامی بشر تا قیامت بیان می‌دارد؛ از این روست که این معیار در رویکرد ناظر به مؤلف، موجب گسترش کمی و کیفی دامنه فهم مراد الهی از آیات قرآن و فرازمان و مکان بودن آیات الهی و دعوت قرآن شده و نظریات تفسیری ناظر به این کتاب الهی نیز مقبولیت و عمومیت لازم را دارا شده است؛ به گونه‌ای که حتی می‌تواند کنش‌های گوناگون

بدون جزم‌اندیشی و تعیین‌های محصورکننده، به کشف مراد مؤلف می‌پردازد.

۶. معیار تمایز میان معنای متن و واکنش مفسر معیار دیگر هرش در رویکرد ناظر به مؤلف است؛ زیرا واکنش مفسر به موضوع بحث نوعی دیگر از معنا را ایجاد می‌کند که ممکن است خلاف معنای مدنظر مؤلف باشد.

۷. علامه طباطبایی معتقد است با نامتعیین بودن معنا نزد هر مفسر نمی‌توان بین آنچه معنای متن است و آنچه هر مفسر از متن ارائه می‌دهد (که شاید معنای متن نباشد)، تمایز قائل شد؛ بلکه معارف قرآن کریم با حفظ متن، قابلیت عمومیت و جهان‌شمولی به‌عنوان برنامه هدایت تا روز قیامت را دارد. همین امر موجب فرازمان و مکان بودن دعوت قرآن می‌شود و با به حداقل رساندن آسیب‌هایی چون تحمیل یا تفسیر به رأی، کنش‌های گوناگون اجتماعی ساطع‌شده از فرهنگ و زبان قرآن را منجر می‌شود.

منابع

قرآن کریم

ابن حنبل، احمد بن محمد، (۱۴۱۶)، *مسند الإمام أحمد بن حنبل، المحقق: احمد محمد شاکر، قاهره، دارالحدیث*.
احمدی، بابک، (۱۳۸۹)، *ساختار و تأویل متن، تهران، نشر مرکز*.

بارت، رولان، (۱۳۷۷)، «مقاله: از اثر تا متن: ترجمه مراد فرهادپور»، *فصلنامه ارغنون*، شماره ۴، صص ۵۷-۶۶.
بهرامی، محمد، (۱۳۷۹)، «هرمنوتیک هرش و دانش تفسیر»، *مجله پژوهش‌های قرآنی*، شماره ۶، صص ۱۳۱-۱۷۷.

بهرامی، محمد، (۱۳۹۱)، «فهم و تفسیر در نگاه علامه طباطبایی (نگاهی مقایسه‌ای با هرمنوتیک)»، *مجله پژوهش‌های قرآنی*، دوره هجدهم، شماره ۷۱، صص ۷۶-۱۰۱.

پالمر، ا. ریچارد، (۱۳۹۸)، *علم هرمنوتیک، تهران، هرمس*.
پورفرج، حسین، (۱۳۹۳)، *تفسیر المیزان علامه محمدحسین طباطبایی و نظریه هرمنوتیکی اریک. د.*

هرش، سایت فرهنگی نیلوفر.

التنکابنی، محمد بن سلیمان، (۱۴۱۱)، *توشیح التفسیر فی قواعد التفسیر و التأویل، تحقیق: الشیخ جعفر السعدی الجیلانی، قم، منشورات کتاب سعدی*.
زاهدی، مهدیه، (۱۳۹۹)، *مقایسه فهم و تفسیر علامه طباطبایی و هرمنوتیک هرش، تهران، سومین همایش علوم انسانی*.

شمخی، مینا، (۱۳۹۷)، «چیستی تفسیر، تأویل، ظهر و بطن قرآن از نگاه علامه طباطبایی و ابوزید»، *مجله مطالعات تطبیقی قرآن و حدیث*، دوره نود و هفتم، شماره ۱، صص ۱۰۷-۱۳۸.

الطباطبایی، سید محمدحسین، (۱۳۹۳)، *المیزان فی تفسیر القرآن، بیروت، مؤسسه الاعلمی*.

صادقی، هادی، (۱۳۹۷)، *بررسی تحلیلی، انتقادی مبانی هرمنوتیکی اریک هرش با نظر به آراء علامه طباطبایی، قم، دانشگاه ادیان و مذاهب اسلامی*.

عزیزخانی، احمد، (۱۳۹۹)، «بررسی امکان و ضرورت کشف قصه»، *مجله الهیات تطبیقی*، دوره یازدهم، شماره ۲۴، صص ۶۷-۸۶.

گروندن، ژان، (۱۳۹۱)، *درآمدی به علم هرمنوتیک فلسفی، ترجمه محمدسعید حنایی کاشانی، تهران، مینوی خرد*.

گسسال، کریستین، (۱۳۹۴)، و بیورن رمبرگ، *هرمنوتیک، تهران، ققنوس*.

هرش، اریک دونالد، (۱۳۹۵)، *اعتبار در تفسیر، ترجمه محمدحسین مختاری، تهران، حکمت*.

هوی، دیوید کوزنز، (۱۳۷۸)، *حلقه انتقادی، ترجمه مراد فرهادپور، تهران، روشنگران و مطالعات زنان*.

واعظی، احمد، (۱۳۹۷)، *درآمدی بر هرمنوتیک، قم، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی*.

References

Abiyar, S. (2012). The role of default in understanding the text according to Allameh Tabatabai and Gadamer. *Andishe*

- Persian].
- Palmer, A. R. (2018). *Science of Hermeneutics*. Tehran: Hermes Publication [In Persian].
- Porfaraj, H. (2013). *Tafsir al-Mizan of Allameh Mohammad Hossein Tabatabai and Eric Hirsch's hermeneutic theory*. Tehran: Nilofar Cultural Site [In Persian].
- Razi, A. F. (1992). *Ruz al-Jinnan and Ruh al-Jinnan in Tafsir al-Qur'an*. Mashhad: Astan Quds Razavi Research Foundation [In Persian].
- Sadeghi, H. (2017). *Analytical and critical review of Eric Hirsch's hermeneutic foundations with a view to the opinions of Allameh Tabatabai*. Qom: University of Islamic Religions and Religions [In Persian].
- Sheikhi, M., Qasemi, P., & Bustani, Q. (2018). Tafsir, Ta'wil, Dhahr and Batn of the Quran according to Allamah Tabatabai and Abu Zayd. *Journal of Comparative Studies of the Qur'an and Hadith*, 97(1), 107-138 [In Persian].
- Tabarsi, F. B. H. (1994). *Majmall Bayan in Tafsir al-Qur'an*. Beirut: Al-Amli Press [In Persian].
- Tabatabai, M. H. (2013). *Al-Mizan fi Tafsir al-Qur'an*. Beirut: Al-Alami Institute [In Persian].
- The Holy Quran*.
- Vaezi, A. (2013). *Theory of Text Interpretation*. Qom: Hoza Research Institute and University [In Persian].
- Vaezi, A. (2017). *An introduction to hermeneutics*. Qom: Research Institute of Islamic Culture and Thought [In Persian].
- Zahedi, M. (2019). A comparison of Allameh Tabatabai's understanding and interpretation and Hirsch's hermeneutic. *Third Humanities Conference (new developments in the field of science and metascience)*, Tehran [In Persian].
- Novin Dini*, 9(34), 79-96 [In Persian].
- Ahmadi, B. (2010). *Structure and interpretation of the text*. Tehran: Central Publishing [In Persian].
- Al-Tankabani, M. (1990). *Toshih al-Tafsir in the rules of al-Tafsir and Ta'awil*. Qom: Book of Saadi Pamphlets [In Persian].
- Azizkhani, A. (2019). Investigating the possibility and necessity of discovering intention. *Journal of Comparative Theology*, 11(24), 67-86 [In Persian].
- Bahrami, M. (2000). "Hirsch" hermeneutics and knowledge of interpretation. *Quranic Research Journal*, 6, 131-177 [In Persian].
- Bahrami, M. (2012). Understanding and interpretation in the eyes of Allameh Tabatabai (a comparative view with hermeneutics). *Qur'anic Research Journal*, 18(71), 101-76 [In Persian].
- Barrett, R. (1998). From the work to the text: translated by Murad Farhadpour. *Arghonun Quarterly*, 4, 57-66 [In Persian].
- Gadamer, H. (2004). *Truth and Method, Translation by Joel Weinsheimer and Donald G. Marshall*. Third edition. London: Continuum Publishing Group.
- Gosdal, Ch. (2014). *Bjorn Remberg's Hermeneutics*. Tehran: Ghoghnoos Publication [In Persian].
- Gronden, Z. (2013). *An Introduction to Philosophical Hermeneutics*. Translated by Mohammad Saeed Hanai Kashani. Tehran: Minooye Kherad Publication [In Persian].
- Hirsch, E. (2015). *Validity in Tafsir*. Translated by Mohammad Hossein Mokhtari. Tehran: Hikmat Publication [In Persian].
- Hirsch, E. D. (1967). *Validity in Interpretation*. Yale University Press.
- Hoy, D. (1999). *The critical circle*. Translated by Morad Farhadpour. Tehran: Roshangan and Women's Studies [In Persian].
- Ibn Hanbal, A. (n.d). *Masnad of Imam Ahmad Ibn Hanbal*. Cairo: Dar al-Hadith [In Persian].
- Javadi Amoli, A. (2012). *Tafsir Tasnim*. Qom: Isra Publication [In Persian].
- Kalle, P. (2009). *Reconsidering Relativism and Intentionalism in Interpretation*. Finland: University of Helsinki Press.
- Majlesi, M. (1982). *Bihar al-Anwar*. Beirut: Al-Wafa Institute [In Persian].
- Malek Esfahani, M. (2000). *Dictionary of Usul Terms*. Qom: Alame Publication [In